

PRINT ÚJ NÉPLAP - 2014. 08. 22. (1,12. OLDAL)**Nemzeti létünk temetője**

Szathmáry István

Mi is történt 1526. augusztus 29-én Mohácsnál? Máig viták tárgya, történhetett volna-e másképp?

MOHÁCSI CSATA Augusztus huszonkilencedike baljós évfordulónk – de mi történt pontosan akkor?

Mintegy ötszáz éve semmisült meg a középkori magyar állam, ami egy új időszámítás kezdetét jelentette.

Máig komoly viták tárgya, történhetett volna-e másképpen – akár békét is köthettünk volna?

NEMZETI NAGYLÉTÜNK TEMETŐJE MOHÁCS

Mohácsról sokan, sokat elmondtak már, de közmegegyezés nem született róla. Még azt sem döntöttük el igazán, hogy jó úton jártunk-e, amikor a harcot választottuk egy esetleges békekötés helyett. Többek között erről kérdeztük B.

Szabó János történész, a Budapesti Történeti Múzeum munkatársát, a Mohácsi csata című 2006-ban megjelent könyv szerzőjét.

– 1526-ban az Oszmán Birodalom egyértelműen hadat üzent nekünk, vagy létezett egy feltételezett szülejmáni békeajánlat is?

– Magyarország 1521 óta hadiállapotban állt az Oszmán Birodalommal így nem volt szükség külön hadüzenetre. Nincs nyoma annak, hogy közben az oszmánok bármiféle hivatalos szövetségi vagy békeajánlatot tettek volna. Ez eleve abszurd lett volna, hisz a magyar király, II. Lajos a Habsburg családból származó német-római császár V. Károly sógora volt, s a Jagellók Magyarországot és Csehországot uraló ága 1515 óta Habsburg-barát európai politikát folytatott. Fél évszázaddal korábban még más volt a politikai irányvonal, amikor Mátyás király szemet hunyt az osztrák területeket dúló török portyák felett, de ő is megégette magát a hazafelé fosztogatva vonuló martalócokkal. Azt sem szabad elfelejteni, hogy a szultán birodalma ekkor még nem a Habsburgok országaival, hanem a Jagellókéval volt határos, így Magyarországgal és Lengyelországgal voltak régről öröklött konfliktusai.

– Korábban kaphattunk ilyen ajánlatot?

– Bizonyosan tudható, hogy 1520-ban I. Szelim szultán halála után fia, Szülejmán elküldte követét az 1519-ben megkötött fegyverszünet meghosszabbítása végett, mert az aláíró uralkodó halálával az automatikusan érvényét veszítette. De közben már készülődtek a háborúra és ezt Budán is tudták!

– Kizárt volt-e számunkra a török szövetség, annak tudatában, hogy Franciaország és Velence kötött már hasonlót a szultánnal?

– Igen, kizárt volt. Ekkor még Franciaország sem kötött szövetséget az oszmánokkal. A Habsburgok fogságába esett francia király, I. Ferenc anyjának volt elvetélt ötlete az oszmánokkal való kapcsolatfelvétel, de ez a közhiedelemmel ellentétben ekkor még nem vezetett szövetségekötéshez.

Velencét sosem fűzte formális „szövetség” a törökhöz, bár kereskedelme ki volt szolgáltatva a birodalomnak és voltak közös ellenségeik is. Csupán jó kapcsolatokat ápolt a szultánnal, amit a keresztény

Európában nem néztek jó szemmel. Diplomácia kapcsolatokat létesíteni az oszmánokkal még a 17. században a hollandok számára is nagy szégyen volt, Magyarország számára azonban a török maga volt az országunkat emberemlékezet óta pusztító ösellenség. Akármit is gondolt a királyi udvar és a legfelsőbb politikai vezetés a tárgyalásokról az ország háborúzni akart, naminek tanújelét is adta.

– Terhet vagy nyereséget hozott a mohácsi győzelem az Oszmán Birodalomnak?

– A mohácsi csata egy régi történet vége és egy újnak a kezdete volt. Az Oszmán Birodalom majd másfél évszázados küzdelem után kiütötte balkáni hegemóniáját veszélyeztető ellenfelét. Ez volt a magyar-török háború tétje amit Szülejmán beseper a mohácsi mezőn. Átmeneti gondokat ugyan okozott a magyar király halála, mert egy ideig nem volt kivel konszolidálni az elért eredményeket, de Szapolyai János felajánlkozása egy időre ezt is megoldotta. Ami a terhet illeti, csak azért, mert a kulcsfontosságú stratégiai jelentőséggel bíró Budai tartomány időnként veszteséges vagy nullszaldós volt, egy három kontinensre kiterjedő területű, több tízmillió lakosságú, szinte kimeríthetetlen anyagi forrásokkal rendelkező világbirodalom vezetői számára aligha jelentett gondot. Játszi könnyedséggel tudták finanszírozni más területek jövedeleméből.

– Volt-e számunkra alternatívája Mohácsnak?

– Nem hiszem. A nálunk sokkal jobban tájékozott korabeli emberek, politikusok lázasan keresték az alternatívákat, végül mégis minden út a mohácsi mezőre vezetett. Nehéz lenne náluk tényleg okosabbnak lenni.

– Segítséget kaptunk-e valójában Nyugatról, vagy magunkra hagytak bennünket?

– Ekörül számos legenda és félreértés kering. A korabeli utazási és információáramlási viszonyok között nehéz volt rövid idő alatt megalapozott döntéseket hozni és hathatós segítséget nyújtani. V. Károly császár épp Granadában ülte az esküvőjét, amikor a török támadás hírére megvitték neki, s csak jókora késéssel, már csak a vereség hírére tudott reagálni. Testvére, Ferdinánd osztrák főherceg az előző évekhez hasonlóan most is küldött csapatokat Horvátország védelmére, de az ő életét meg egy osztrák parasztfelkelés keserítette meg. Mire azt leverte és újabb csapatokat szerelt fel a sógor megsegítésére, már vége volt a harcnak.

A német-római birodalmi gyűlés ebben az évben is megszavazta Magyarország megsegítését, de még a katonák toborzása sem kezdődött el a magyar vereség előtt. Az angol és a portugál király is küldött pénzt, de az sem érkezett meg időben. Ez a „védelmi infrastruktúra” alkalmatlan volt a hathatós segélynyújtásra, ami Bécs 1529-es ostroma és Ciprus 1570-es török megszállása idején is bebizonyosodott.

A pápa, aki a magyarországi egyházi szervezet révén képes volt helyi pénzügyi forrásokat is mobilizálni, komoly segítséget nyújtott 1526-ban a határvédelem megerősítésére – Tomori parancsoksága alatt pápai pénzen felfogadott zsoldosok is szolgáltak az ostromlott végvárakban –, és a mezei sereg felállítására. Így érkezett 4000 cseh és lengyel gyalogos II. Lajos táborába, akik a magyar gyalogság legütőképesebb részét alkották.

Némileg jellemző a hazai utókor hozzáállására, hogy azokat a környező népeket, akiknek a fiai különböző okokból a magyarok oldalán harcoltak, a lengyelek kivételével szinte mind kifelejtettük a történeti köztudatból. Így jártak a szlavóniaiak, a horvátok, a szerbek, a németek, de még a csehek is, akik pedig ezerszámra harcoltak és estek el Mohácsnál a királyukért.

Kóborló marhacsordák és újjáépítések – a megye jelentős részét kezdetben alig érintette Mohács

DR. BAGI Gábor, a szolnoki Damjanich János Múzeum történésze szerint jelenlegi ismereteink szerint a mohácsi katasztrófa közvetlenül nem érintette megyénk Tiszától keletre eső részét és magát Szolnok városát sem. A Budáról részben a pesti oldalon, a Duna-Tisza-közén hazafelé vonuló törökök ekkor még feltehetően elkerülték ezt a vidéket. Szakály Ferenc említi ugyan Nagykáta környékén 1526 után feltűnő kóborló marhacsordákat, ami hadak járására és az itteni pusztulásra utal(hat), de csak az 1530-as évekből vannak a megye Duna-Tisza közti részéről háborús pusztítás miatti újratelepítésről információk. 1531 nyarán Nagykőrű térségében a Tisza vizébe fulladt török csapatról is megemlékeztek, pár évvel később, 1536ban pedig több elpusztult járszági és Jánoshida környéki települést vettek számba. Kocsis Gyula pár éve a török kori Jázságról megjelent monográfiájából ismert, hogy a Jázságban az 1540-es évek elején sok pusztát vettek számba, ezek kapcsán azonban nem biztos, hogy mindegyik az 1526-os események számlájára írható. A Nagykunságból nem maradt a török feltűnéséről semmilyen híradás. Az eddigi ismeretek szerint a hazavonuló szultáni haderő valószínűleg nem lépte át a Tisza vonalát, amiben Szapolyai Jánosnak Szegednél állomásozó csapatával szembeni óvatosság is közrejátszhatott. A hadjárat során körülbelül 200 ezer rabot magával vivő törököknek talán lekötöttsége miatt sem volt már lehetősége újabb távolabbra indított, nagy zsákmányszerző portyákra.

Nem annyira fényes győzelem? ellentmondásos török megítélés Mohácsról

DOBROVITS MIHÁLY Aladár a Miskolci Egyetem középkori török történelmet kutató adjunktusa a témában tartott előadásában ellentmondásosnak tartja a törökök mai Mohács képét.

„AZ EGYKORI győztesek mai utódai... nem igazán bőbeszédűek, ha arról az ütközetről kell beszélniük, amely mindkét résztvevő fél emlékezete szerint sorsdöntő volt a saját történelmükben... a török nyelvű modern történeti szakirodalomból az a benyomásunk támadhat, mintha a mohácsi csata illetve az egész magyarországi török hódoltság csak egy jelentéktelen esemény lett volna a birodalom hosszú történetében... A török történetírás zavarait általában egy okra lehet visszavezetni. Amíg ugyanis a hagyományos oszmán-török történetírók a mohácsi csatát az Iszlám kereszténység felett aratott diadalának tekintik, az új, köztársasági éra török történelmi koncepciójába ez az érvelés mind kevésbé fért be. A kérdést tovább bonyolítja, hogy a törökség és a magyarság a XIX. és XX. század fordulóján meggyökeresedett turanista romantika szellemében testvérnép, s a magyar modernizáció, a magyar nyelvújítás és a magyar kultúra a kemáli új török nemzetépítés fontos mintaadója volt...”

FERIDUN M. Emecen, az Isztambuli Egyetem Bölcsészettudományi Karának professzora tanulmánya szerint „Míg a magyar történészek által fordulópontnak tekintett, és számtalanszor vizsgált mohácsi csata általában nemzeti szempontból vizsgált esemény, a győztes fél számára egy híres diadal, amelyet gyakran „fényes történelmünk utolsó nagy európai győzelmeként” emlegetnek... A magyar történetírásban a politikai következményeket is figyelembe vevő vitának a török történeti irodalomban semmiféle visszhangját nem találjuk meg.”

KA: Az egykor zajos, holttestekkel borított mohácsi csatamező ma csendes. A kegyeletteljes megemlékezés és főhajtás színtere.

KA: B. Szabó János történész a téma szakavatott ismerője

KA: Dr. Bagi Gábor történész a jászkunsági hatásokról beszélt

.....
: **Nemzeti létünk**
: **temetője**
:

.....
: Mi is történt
: 1526. augusztus
: 29-én Mohácsnál?
: Máig viták tár-
: gya, történhetett
: volna-e másképp?

.....
: ▶ **12. OLDAL**
:

